Erfgoed VIERSPRONG

Deze brochure is een uitgave van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst IOED Viersprong. De IOED is een deelwerking van Erfgoed Viersprong en werkt rond bouwkundig, archeologisch en landschappelijk erfgoed.

Meer info?
Erfgoed Viersprong
www.erfgoedviersprong.be

V.U. Elsie Sierens, Sint-Antoniusplein 10, 9860 Oosterzele

Op stap met Ferraris (6,2 km)

Op stap in de vallei van de Molenbeek

Ferrariswandeling Oosterzele

In 2026 is het 250 jaar geleden dat de beroemde Ferrariskaart werd gemaakt.

Tussen 1771 en 1778 doorkruiste graaf Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, de Oostenrijkse Nederlanden om het hele gebied in kaart te brengen. In zijn kielzorg volgden heel wat landmeters, tekenaars en militairen. Met ongelofelijke precisie werden 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten afgeleverd.

Hoewel de kaarten initieel werden opgemaakt voor militaire doeleinden, kunnen we heel wat leren over het landschap op het einde van de 18de eeuw. Hoe sterk lijkt het landschap dat graaf de Ferraris zag nog op het landschap van vandaag?

Voor elke gemeente van het werkingsgebied werkte de ntergemeentelijke onroerend erfgoeddienst Erfgoed Viersprong een wandeling uit. Deze routes verbinden het erfgoed met het landschap en omgekeerd. Wandel mee en ontdek het zelf!

Moortsele

In Moortsele is er sinds het einde van de 18de eeuw ruimtelijk niet zo heel veel veranderd. De Ferraris zou zich zeker nog herkennen, mocht hij er vandaag terugkomen. De Molenbeek stroomt dwars door het dorp. De kracht van het water dreef de watermolen van Hof ter Loo aan, maar zorgde regelmatig ook voor kopzorgen.

Overstromingen in het centrum waren schering en inslag. Dankzij de aanleg van het natuurdomein Drooghout kunnen de inwoners opgelucht ademhalen. Deze wandeling neemt je mee door het in de 18de eeuw nog geïsoleerde landbouwdorp. De vallei van de Molenbeek biedt een heerlijke afwisseling aan bos, grasland en erfgoed. Vlonderpaden overbruggen de natste stukken.

Erfgoed VIERSPRONG

Deze brochure is een uitgave van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst IOED Viersprong. De IOED is een deelwerking van Erfgoed Viersprong en werkt rond bouwkundig, archeologisch en landschappelijk erfgoed.

Meer info?
Erfgoed Viersprong
www.erfgoedviersprong.be

V.U. Elsie Sierens, Sint-Antoniusplein 10, 9860 Oosterzele

Op stap met
Ferraris (6,2 km)

Op stap in de vallei van de Molenbeek

Ferrariswandeling Oosterzele

In 2026 is het 250 jaar geleden dat de beroemde Ferrariskaart werd gemaakt.

Tussen 1771 en 1778 doorkruiste graaf Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, de Oostenrijkse Nederlanden om het hele gebied in kaart te brengen. In zijn kielzorg volgden heel wat landmeters, tekenaars en militairen. Met ongelofelijke precisie werden 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten afgeleverd.

Hoewel de kaarten initieel werden opgemaakt voor militaire doeleinden, kunnen we heel wat leren over het landschap op het einde van de 18de eeuw. Hoe sterk lijkt het landschap dat graaf de Ferraris zag nog op het landschap van vandaag?

Voor elke gemeente van het werkingsgebied werkte de ntergemeentelijke onroerend erfgoeddienst Erfgoed Viersprong een wandeling uit. Deze routes verbinden het erfgoed met het landschap en omgekeerd. Wandel mee en ontdek het zelf!

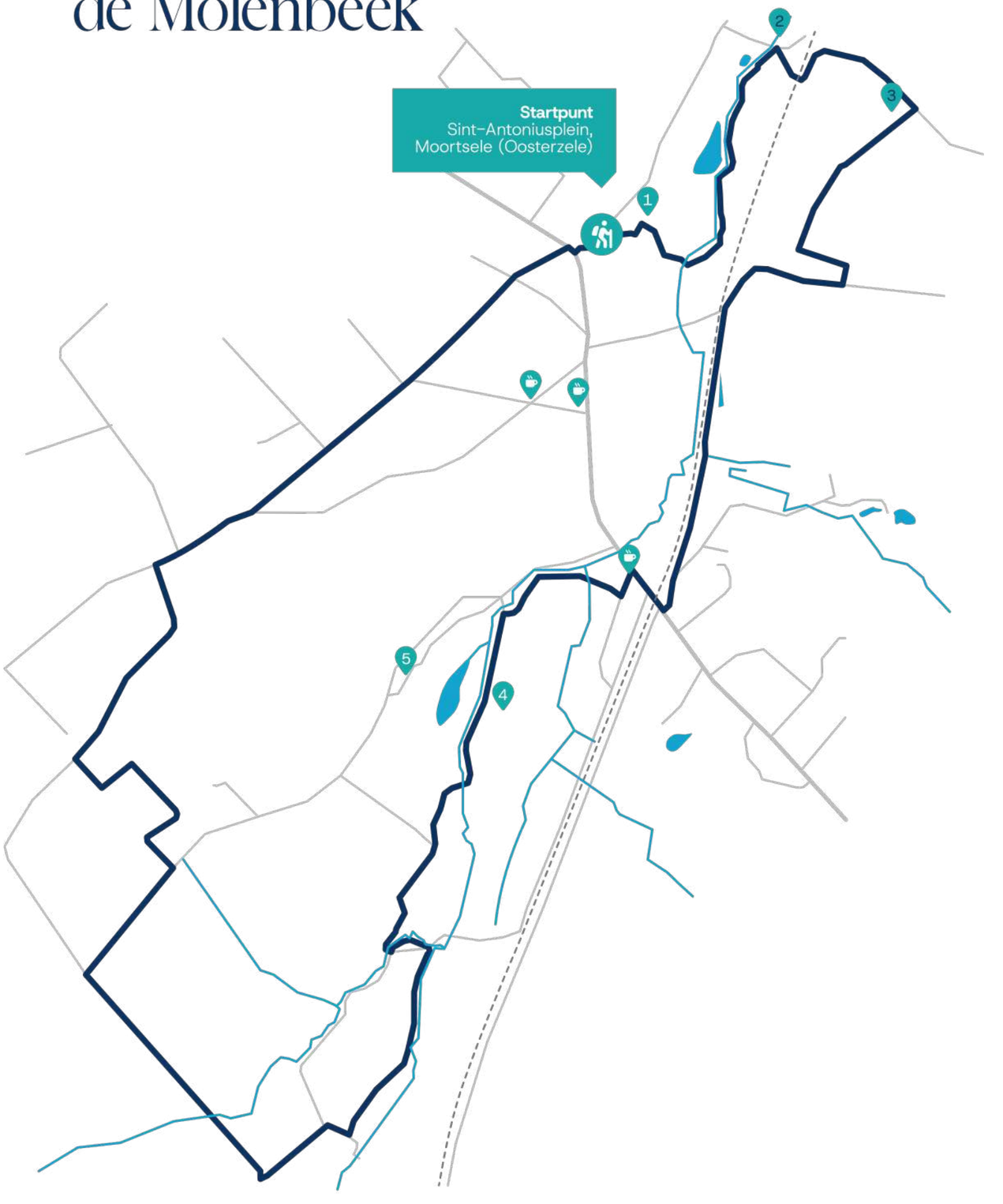
Moortsele

In Moortsele is er sinds het einde van de 18de eeuw ruimtelijk niet zo heel veel veranderd. De Ferraris zou zich zeker nog herkennen, mocht hij er vandaag terugkomen. De Molenbeek stroomt dwars door het dorp. De kracht van het water dreef de watermolen van Hof ter Loo aan, maar zorgde regelmatig ook voor kopzorgen.

Overstromingen in het centrum waren schering en inslag. Dankzij de aanleg van het natuurdomein Drooghout kunnen de inwoners opgelucht ademhalen. Deze wandeling neemt je mee door het in de 18de eeuw nog geïsoleerde landbouwdorp. De vallei van de Molenbeek biedt een heerlijke afwisseling aan bos, grasland en erfgoed. Vlonderpaden overbruggen de natste stukken.

Op stap in de vallei van de Molenbeek

Startpunt

Erfgoedhuis Moortsele 1

Hof ter Loo 2

Watermolenbos 3

Natuurdomein Drooghout 4

Kasteel Verschaffelt 5

Wandelroute

Spoorlijn

't Plankierke

Eet- en tuincafé 't Neerhof

Eet- en muziekcafé Zappa

Afstand
6,2 km

Gratis parking
Sint-Antoniusplein, Moortsele (Oosterzele)

Openbaar vervoer
Station Moortsele of buslijn 49
(Gent-Sint-Pieters Geraardsbergen)
stopt in het centrum van Moortsele

Niet bewegwijzerd
Niet geschikt voor rolstoel, kinderwagen of driewieler
Stevig schoeisel is een must (modder!)

Route

Het **Sint-Antoniusplein** in het hart van Moortsele is al sinds de middeleeuwen een knooppunt van lokale wegen. Aan de westkant van het plein ligt de Sint-Amanduskerk. Veel kerken in Vlaanderen zijn naar deze 7de-eeuwse patroonheilige genoemd. Het koor en het zuidelijke deel van de kerk zijn nog in Balegemse steen opgetrokken. Latere verbouwingen gebeurden met baksteen. Het huidige uitzicht van de kerk is neogotisch. In 1875 kreeg de kerk immers een toren en nieuwe zijbeuken. Ook de westgevel werd toen onder handen genomen.

Moerasbos

Hou op het kiezelpad links aan langs de kerk om het **Erfgoedhuis (1)** te bereiken. Links van deze voormalige pastorie stap je zo de prachtige publieke tuin in die een verbinding maakt met het moeras rond de Molenbeek.

Hou rechts aan langs de dubbele vijver in de pastorietuin en volg het pad rechtdoor naar het "moeras". Voorbij de houten brug sla je linksaf op het onverharde pad langs de Molenbeek. Een moerasbosje omzoomt het pad. Moortsele is echt een bronnendorp en dat is hier goed te zien. Af en toe passeer je bronbeekjes die de Molenbeek voeden. Enkele diep uitgesleten bochten tonen aan hoe krachtig het water hier soms stroomt. Een vlonderpad overbrugt de natste delen van het moeras.

Waar je door een open weide trekt, bevindt zich rechts op de helling een bunker. Het betonnen gevaarte was oorspronkelijk gecamoufleerd als stal. Het werd tussen 1934 en 1938 gebouwd door het Belgisch leger als onderdeel van de verdediging van Gent. In de wijde omgeving staan nog wel meer bunkers van dit type. De gevechten bij de Duitse opmars vonden van 19 tot 23 mei 1940 plaats in en rond Gijzenzele, een andere deelgemeente van Oosterzele. Deze specifieke bunker hier vertoont geen tekenen van oorlogsschade.

Het Erfgoedhuis van Moortsele

1

De voormalige pastorie is gebouwd in 1781 en bestond nog niet toen graaf Joseph de Ferraris zijn kaart van Vlaanderen opmaakte. Later breidde de pastorie verder uit, maar de kern bleef bewaard. Sinds 2006 kunnen verenigingen er gebruik maken van de ruimtes. De tuin is vrij toegankelijk. Je kan hier vrij picknicken met zicht op de dubbele vijver.

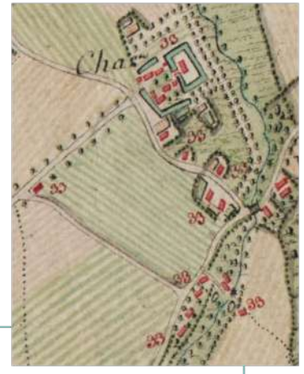

Terug op het asfalt ga je rechtsaf in de **Watermolenstraat**. Voor je bevinden zich de resten van de watermolen van het **Hof ter Loo (2)**.

Voorbij de spoorweg draait de weg naar links en dan naar rechts. In de 18de eeuw spraken ze nog niet van de **Watermolenstraat**, wel van de Gendvoetwech. Links bevindt zich het privébos Hoek ter Hulst. Dit bosje wordt ook wel een Ferrarisbos genoemd, omdat hier sinds de 18de eeuw onafgebroken bomen staan. Het begrip 'bos' had in de 18de eeuw een puur economische lading. Het hout was enkel bedoeld voor de verwarming en voor schrijnwerk.

Watermolen van Hof ter Loo

2

'Ter Loo' betekent zoveel als 'een open plek in het bos'. Op de Ferrariskaart is inderdaad te zien dat de omgeving goed bebost was. Nog op de kaart is de watermolen afgebeeld met het pictogram van een waterrad. Het Hof ter Loo was oorspronkelijk een neerhof, met daarachter een omwald opperhof. Het domein was in de 16de eeuw eigendom van de Gentse patriciërsfamilie Van der Scaghe. Het neerhof werd verpacht aan de molenaar. Van de watermolen zelf zijn enkel nog wat ijzeren resten te zien. In 1974 kon het rad de kracht van het water niet meer aan. Sindsdien wordt gebruik gemaakt van een dieselmotor om het graan te malen.

Voor de watermolen is een spaarbekken uitgegraven, in oude bronnen 'de curtbrugghe vivere' genoemd. Als de molenaar wilde malen, zette hij de sluis open om de watermolen aan te drijven.

Verder stroomafwaarts langs de Molenbeek bevond zich tot halfweg de 19de eeuw het omwalde Kasteel ter Burcht, ook wel het kasteel van Moortsele genoemd. Hier woonde de familie d' Evora y Vega die heerlijke rechten bezat op het grootste deel van Moortsele, en in de 18de eeuw ook de watermolen verpachtte. Ze hadden nog wel meer eigendommen in het Land van Rode, waartoe Moortsele behoorde. Op de Ferrariskaart is het kasteel afgebeeld met een dubbele omwalling en met een opperhof (het woonhuis) en het neerhof met verschillende dienstgebouwen er rond.

Neem de eerste trage weg rechtsaf. Deze **Kerkweg** leidt langs het **Watermolenbos (3)**, een heel recente aanplanting.

Watermolenbos

3

Tot voor kort bevond zich hier een verlaten boomgaard. In 2016 plantte de eigenaar er een variatie aan bomen en struiken aan. Je herkent misschien de zomereik en de zwarte els? Op dit stukje bos van 0,75 hectare onderzoeken wetenschappers de invloed van de klimaatverandering op bomen, struiken en insecten. Het is niet toegankelijk voor wandelaars.

Stoomtram

Het pad blijft hangen op de grens tussen de kouter en de steile helling naar de Molenbeekvallei. Terug op asfalt ga je rechtsaf in de **Schellartweg**, die afdaalt tot aan de spoorweg. Net voor de spoorweg neem je links de fietssnelweg. De spoorlijn kwam er in 1867. Het was een bewuste keuze van de spoorwegmaatschappij om in de vallei van de Molenbeek te blijven, zo moesten er amper hoogteverschillen overbrugd worden. Zoals je ziet, ligt de spoorlijn iets hoger dan de omgeving zodat de sporen niet zouden weggespoeld worden bij eventuele overstromingen.

Ongeveer halverwege het fietspad zie je aan de overkant van de spoorweg een grote rechte muur opduiken. Het is het laatste restant van een trambrug die hier de sporen kruiste. Het tracé van de stoomtram was in 1906 afgewerkt. De tram, komende van Gent, moest meteen voorbij de brug de Ginstberg op, een niet te onderschatten helling. De opkomst van de lijnbus betekende het einde van de stoomtram. Begin jaren 1950 werd de tramlijn opgeheven.

Natuurdomein Drooghout

4

Op de Ferrariskaart is deze prachtige brok natuur ook ingekleurd als een meersengebied. Dat betekent dat zich rondom de Molenbeek natte hooilanden bevonden. Aan weerszijden van de beek stonden wilgen en wat verder van de beek vond je een afwisseling van bos en grasland. Het vee graasde zowel in het bos als in de weide. Bewoning was er niet. Ook nu blijft dit gebied gevrijwaard van huizen. De provincie Oost-Vlaanderen voerde er recent nog extra beheerswerken uit om het gebied nog meer als waterbuffer uit te spelen.

Wees gewaarschuwd, de paden in de vallei kunnen best modderig zijn. Je stapt er deels door het bos en deels door bloemrijk grasland. Zeker in het voorjaar en de zomer vind je hier unieke planten, zoals dotterbloem en bosanemoon. Het natuurgebied is Europees beschermd omdat hier ook zeldzame planten als éénbes en vogelmelk bloeien. Er bevinden zich grazers op de graslanden, maar die doen geen vlieg kwaad. Honden moeten aangelijnd zijn.

Europese topnatuur

Aan het kruispunt met de **Van Thorenburghlaan** ga je rechtsaf over de sporen. Het vroegere treinstation van Moortsele is lang geleden afgebroken. Ter hoogte van bushalte 'station' stap je links op een onverhard pad het overstromingsgebied Moortsele in. Het maakt deel uit van het natuurdomein Drooghout (4).

Bloemenpracht

Hou rechts aan op het pad dat zich bovenaan de winterdijk bevindt. Het pad loopt evenwijdig aan de **Kasteelstraat** en draait dan ter hoogte van **Kasteel Verschaffelt (5)** links het natuurgebied in. Links in de weide grazen paarden, als het gebied niet vol water staat tenminste.

Het pad draait rechts mee over de Molenbeek. Rechts liggen vijvers, die bij hevige regenval uit hun oevers treden. Aan een kruispunt van drie paden houd je rechtdoor aan. Waar het pad uitkomt op uitgestrekt grasland ga je net voor een houten brug rechtsaf de weide in. Heb geen schrik van de eventuele grazers in het gebied, ze hebben geen interesse in je. In het midden van de weide zijn grachten gegraven om nog meer water te kunnen bergen. Hou best links aan tegen de bosrand omdat dit deel iets hoger ligt en dus minder nat is. In het voorjaar schreeuwen de voorjaarsbloeiers er om aandacht. Je komt uit bij een tweede weide met rechts ervan een breed pad dat naar de straat **Drooghout** leidt. Hier ga je rechtsaf.

Verdwenen kasteel

Aan het eerste kruispunt sla je rechtsaf in de **Kasteelstraat**. Links op de hoogte staat een grote schuur. Het maakte ooit deel uit van het neerhof dat toebehoorde aan het in de 18de eeuw afgebroken Kasteel Rattepade.

Het Kasteel Verschaffelt

5

In de 19de eeuw kwam een hele nieuwe generatie van gegoede burgers op. Ze zochten in de rand rond de stad naar ideale locaties om er hun 'maison de plaisance', hun tweede verblijf, op te richten. Zo landde de Gentse tuinbouwkundige Ambroise Verschaffelt (1825 – 1886), rijk geworden met de Europese kweek van camelia, in 1869 in Moortsele. Het was zijn vriend en architect Théophile Bureau (1827 – 1884) die het neoclassicistische landhuis ontwierp. Het rechthoekige kasteel is deels zichtbaar tussen de bomen vanop het pad.

Het is opmerkelijk dat Verschaffelt niet zelf zijn kasteelpark aanlegde. De reden ligt bij zijn zwakke gezondheid. Hij liet het werk over aan zijn jongere collega Édouard Pynaert (1835 – 1900), een expert in de aanleg van Engelse landschapstuinen.

Op de Ferrariskaart is duidelijk te zien dat hier een bos lag. Pynaert liet de meeste bomen rooien en tekende er met vaste hand onder meer een vijver en een ijskelder. In zijn typische stijl liet hij de wandelpaden kronkelen door het park.

Verschaffelt sleet de rest van zijn dagen op het kasteel. Op latere leeftijd werd hij nog gevraagd als adviseur bij de bouw van de Koninklijke Serres van Laken in 1880.

Wat verder neem je de eerste trage weg links, tussen een paardenweide en een bosje. De **Leymanswegel** volgt zachtjes heuvelopwaarts de rand van het bos. Ter hoogte van een brugje ga je linksaf in de **Biezenwegel**. Links in de weide is opnieuw een bunker zichtbaar. Deze werd oorspronkelijk gecamoufleerd als een huis, maar daar is niets meer van te zien. Ook deze bunker maakte deel uit van de bunkerlinie Bruggenhoofd Gent.

Terug op het asfalt ga je rechtsaf op Rattepas en wat verder opnieuw rechtsaf op de **Rollebaan**. Deze daalt terug af naar het centrum van Moortsele. Aan twee opeenvolgende Y-splitsingen hou je links aan op de Rollebaan om uiteindelijk weer uit te komen aan het vertrekpunt op het **Sint-Antoniusplein**.

Dorst gekregen van deze wandeling?
Dan raden we je deze horecazaken aan:

't Plankierke, Moortselestraat 45. Gesloten op maandag en dinsdag. Actief op Facebook.

Eet- en tuincafé 't Neerhof, Tramstraat 1. Vanaf half juni tot half september elke zondag open vanaf 11 uur tot 20 uur. www.tneerhof.be

Eet- en muziekcafé Zappa, Moortselestraat 7. Gesloten op maandag en zondag. Actief op Facebook.

